

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De officiis - Cod. Aug. pap. 30

Cicero, Marcus Tullius

[Reichenau], 1466-1467

Cicero: liber de sompno Scipionis

[urn:nbn:de:bsz:31-91023](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-91023)

Relates in ubi raris celestis agitur
sed raris dicitur

Quoniam in affricam venissem amicus meus aulicus ad
quartam legionem tribunus (ut satis) militum
nichil michi potius fuit quam in affricam quoniam rege
familie meae iustis de causis amicissimus. Ad quem ut
venissem quod me senex collatimabat. aliquando
suscepit ad me. et gratias inquit tibi ago summe
propter quod quae reliqua relictis quae antea ex hac vita in grege
affricae in regno meo ut hys tectis publicum conelium
sit pionem: quod ego non esse receo. itaque nunquam ex
animo meo discedit illis optimi atque inveniuntur ^{affricam}
memoria. Deinde ego illum de regno suo ille me de
nostra re publica praeiudicatus est. multasque res ultro citroque
habundat ille dies nobis assumptus est. Post autem re
gio apparatu suscepti. sermone in multam noctem per
duximus cum senex nichil nisi de affricano loqueretur
omnia quae eius non facta plerumque. sed etiam dicta memisset.
Deinde ut arbitrium discessimus: me et de via fessum: et quae
ad multam noctem vigilassem acrior quam solebat somnium
complexus est. hic michi credo quidem ex hoc quod
eram in locum (sit enim saepe ut cogitationes somnorumque
non pariat aliquid de somno tale: quale de Homero scri
bit Ennius de quo videlicet saepissime vigilans solebat
cogitare et loqui) affricam se ostendit ea forma quae
michi ex imagine eius quae quae ipse erat notior. In eo ubi
agnovi equum cohortum. Sed ille ad id inquit amicus et
omitte timor sapio: et quae dicam tibi de meo. Vides
ne illam urbem quae patere populo romano coacta
pene innotuit proxima bella nec potest quiescere. Oster
sebat autem carthaginem de exelsis et pleno stellarum
(illustri et claro quodam loco) ad qua tu oppugnanda

Anno d Sompni

^{quasi} nunc venis pene miles / hanc hor ^{fundus dicitur} biemo ^{quasi} consul euntes exitus agro.
 nomen id tibi parum quod habes ^{affertur} ex nobis hereditarium. Cum aut
 cartagine delecteris ^{quasi} consul rimum ^{quasi} egeris / censorque ^{quasi} fuis et ob
 ius legatus egyptum ^{quasi} sua. asia ^{quasi} greca. delegere ^{quasi} und absens q
^{quasi} consul. bellumque ^{quasi} maximo ^{quasi} officio ^{quasi} nunciacam ^{quasi} exsondes. set cum
 eius adu capitolium ^{quasi} inrectu. offendas rem publicam ^{quasi} cosly d
^{quasi} puerbatam ^{quasi} nepotis mei. **H**ic tu affucane ^{quasi} ondas ^{quasi} orbit pa.
 tue lumen ^{quasi} ai. ^{quasi} ingenio ^{quasi} cosly qz ^{quasi} tui. set eius temporis ^{quasi} anaxi
 tem ^{quasi} video ^{quasi} qz ^{quasi} fatorum ^{quasi} via. Nam cu ^{quasi} etas ^{quasi} tua ^{quasi} septeno ^{quasi} domi.
 ed ^{quasi} solis ^{quasi} anfractus ^{quasi} reditusqz ^{quasi} quiterit ^{quasi} duoqz ^{quasi} ty ^{quasi} nud ^{quasi} (^{quasi} quorum
 uterqz ^{quasi} plenus ^{quasi} alter ^{quasi} altera ^{quasi} de causa ^{quasi} habetur ^{quasi}) ^{quasi} orcutu ^{quasi} na ^{quasi} li
 sumā ^{quasi} tibi ^{quasi} natalem ^{quasi} fecerint. ^{quasi} inte ^{quasi} vnu ^{quasi} atqz ^{quasi} dtuū ^{quasi} no. ^{quasi} se ^{quasi} tota
 conūtet ^{quasi} auitas / ^{quasi} te ^{quasi} penatqz / ^{quasi} te ^{quasi} ared ^{quasi} boni / ^{quasi} te ^{quasi} scy / ^{quasi} te ^{quasi} latini ^{quasi} intue
 bunt. ^{quasi} Tu ^{quasi} eius ^{quasi} vnus ^{quasi} in quo ^{quasi} nitatur ^{quasi} auitatis ^{quasi} salus ^{quasi} qz ^{quasi} multa
 dctor ^{quasi} rei ^{quasi} publice ^{quasi} istituas ^{quasi} qstituas ^{quasi} oz / ^{quasi} si ^{quasi} impias ^{quasi} qz ^{quasi} qz
 mang ^{quasi} effugeris. **H**ic dum ^{quasi} exclama ^{quasi} set ^{quasi} leliud ^{quasi} in genuis ^{quasi} sentqz
 reteri ^{quasi} vehemenas ^{quasi} leinter ^{quasi} aridens ^{quasi} sapio ^{quasi} que ^{quasi} so ^{quasi} inquit ^{quasi} ne
 me ^{quasi} ex somno ^{quasi} excitens ^{quasi} et ^{quasi} pax ^{quasi} sit ^{quasi} rebud ^{quasi} audite ^{quasi} retera. ^{quasi} set
 quo ^{quasi} pd ^{quasi} affucane ^{quasi} alacior / ^{quasi} aditandam ^{quasi} rem ^{quasi} publica ^{quasi} sic ^{quasi} heto
Tombud ^{quasi} qui ^{quasi} piaz / ^{quasi} qstauerunt ^{quasi} adiuuerunt ^{quasi} auxerunt /
 certum ^{quasi} ee ^{quasi} in celo ^{quasi} diffinitum ^{quasi} locum ^{quasi} d ^{quasi} bti ^{quasi} suo ^{quasi} sempiterno ^{quasi} pstru.

quasi consiliis affertur ab affertur dicitur

Nummorum cum tyge

int in se dicitur

hic poud merita qz hntre plus qz merita qz hntre certum pstru.

Eua bna 6 d p 2 p

Hic scripto p[ro]p[ri]o
affirmam[us] d[omi]n[u]m
modic[us] p[ro]p[ri]o

scilicet ante scripto lo

no se digni p[ro]p[ri]o

scilicet ante scripto

untur. Nichil em est illi p[ro]mpti deo qui oner[um] mundu[m] regit
 quod quide[m] interius fiat accepit q[ui] galia. cetq[ue] hom[ines] ad vi-
 uendu[m] iure sonati q[ui] ciuitates appellantur. hanc rotore[m]
 et q[ui]uatores hinc refecti hinc ducuntur. Hic ego et si etiam
 p[ro]teritudo no[n] ta[m] metu mortis q[ui] m[er]idiana[m] a meid. q[ui]m in
 uiuere ne ipe et pater paulus et alij quod nos ex tinctos
 ee arbitrabamur. Immo v[er]o inq[ui]t h[ic] uiuunt qui corporum
 vinculis tanq[ua]m emicere euolauerunt. v[er]a v[er]o que d[omi]n[u]s vita
 mors est. Luoraz tu aspiras ad te venieton paulu[m] p[ro]p[ri]o
 que ut vidi egderij om[n]i lacrimaz p[ro]fudi. Velle aut me
 amplexus atq[ue] osculans flere p[ro]hibebant. Atq[ue] ego ut p[ro]mum
 fletu d[omi]n[u]s loqui posse cepi. q[ui]o inq[ui]t pater sanctissim[us]. atq[ue]
 optime q[ui]m her est vita. ut affirmam[us] audio dicere. q[ui]d
 moror m[er]idus. q[ui]n hinc aduod venire p[ro]p[ri]o fieri est ita inq[ui]t
 ille id em deus id. q[ui] hor templum est quod d[omi]n[u]s istis te
 corporis custodys liberauerit. hinc tibi aditq[ue] pater no[n] p[ro]t
 Hones em sunt h[ic] lege generati. qui tuentur illu[m] globum
 que in hor templo mediu[m] vides qui terra d[omi]n[u]s. h[ic] d[omi]n[u]s auq[ue]
 datus est ex illis sempiternis ignibus quos sidera et stellas
 vocatis. q[ui] globose et rotunde. diuinis aiate m[er]idib[us]. arcibus
 suos orbisq[ue] coficiunt celeritate m[er]idib[us]. Luare et tibi

h[ic] d[omi]n[u]s m[er]idib[us]
a[ut] t[er]ra

^{proprio} Publi et p^{ro} omnibus retinendis hanc in custodia corporis nec
^{et p^{ro}} missa est eund aquo ille est nobis datus ex hanc vita migrat
est ne minus huanu assignatu adeo defugisse vidamini

ut illos q^{ui} p^{ro} se octi
dud q^{ui} p^{ro} se mori

Justi

Let sic sapio ut auid hic tuus, ut ego qui toe genui iusticia
cole et pietate^m me cum magna in parentibus et p^{ro}inguis
in in p^{ro}ia maxima est. Et ea vita via est in celum et in

Sede

hunc retum eor^{um} qui ia vixerunt et corpore laxat^{um} illum
incolunt locum que vides. Ecce aut id splendorissimo candore
inter flamas aras elucens que vos (ut a grad accepistis)

Delud p^{ro} p^{ro}ter loci
ad q^{ui} p^{ro} p^{ro} p^{ro} p^{ro}

orbem lacteu nuncupans ex quo oia multi contemplandi p^{ro}la
ra cetera et mirabilia videbant. Erant aut hee stelle quas
nunq^{ue} terrestri ex hoc loco vidim^{us} et hee magnitudines

om^{nium} quas ee nunq^{ue} suspicari sum^{us} ex q^{ui} bnd erat illa mima
q^{ue} vltima a celo aterrima, terras lucebat luce aliena // Stellaz
aut glob^{orum} terrarum magnitudiez facile vincebant // Nam

q^{ui} vna astra ayale
lume abipud

Ma

vd ipa tra ita michi parua est ut impery nra (quo q^{ui} ey
punctum attingimus) peritet. Iua cu magis nitueret q^{ue}

so inqt affucanq^{ue} quo v^{er} hui defixa tua menderat. noie
aspicis que in templo veneris. Nouenon orbib^{us} vel po
and globis quexa sunt oia, quoz vng celestis e extim^{us}

ly amant p^{ro} p^{ro} p^{ro}

qui aliquos ones q^{ui} p^{ro}lectitid sum^{us} ipe deus arcus et q^{ui}

ut m^o p^{ro} p^{ro} p^{ro}
q^{ui} q^{ui} p^{ro} p^{ro} p^{ro}
ut d^o p^{ro} p^{ro} p^{ro}

acute sonent. ^{oculorum} Quia obiaz ille sumus caeli stellifer cursus (ca) ^{ano}
 iusto est conitator) acuto et exatato mouetur sono ai guisse
 aut hic lunaris atq; infimus Nam tra nona in mobilis mans
^{spidit} ^{sumandi t. planetaz}
 sona sede semp heret qplex a mediu mundi locum. Illi vdocto
 cursus in quibz ead vid est duos septem faciunt distinctos
^{septimum} ^{infima} ^{9/11/12}
 interuallis sonos, qui nuz rerum omi fere mod est uod do:
^{artibus} ^{et pmdiaz} ^{quozat conu}
 et homines verius ymitati sunt atq; cantibus aperuerunt
^{u. l. the}
 sibi reditum in hunc locum, sicut alij q pstantibus in gemis
 in vita huana diuina studia coluert. Hec somitu qplete
^{qm auditus}
 aures homi absorduerunt. Nec e ullus hebetor sensus in no:
^{uoz}
 bid, sicut vbi nilius adilla que catadupta nominat pparbat
^{catadupte}
 exatissimis montibus ea gens q illum locum incolit ppter
^{q puda} ^{deho}
 magnitudiez somitus sensu audiendi caret. hic vdrantus
^{velutissima}
 e totius mundi inatissima gustone somitus ut eu aures ho.
 minu capere no pnt. sicut intueri solem ad vsum neq;is
^{pho} ^{iam dtd} ^{hic ad d. h. h. eam q}
 eius qz radys aures vta sensus qz vna. Hec ego admirad
^{itid atq; unid} ^{ando. cu forma et} ^{dypony d. p. dt}
 referebam tantum oculis ad terram id eodem. Tum affuiaz
^{fram}
 inquit. Sento te pedem et nuz homi ac domu qteplaz q

si tibi pua (ut est ita) videretur. her coelestia semp spectato
 illa huana q̄tēto Tu em̄ qm̄ coelebratatem ^{scilicet} smom̄s hom̄
 aut qm̄ ex petendam glouam̄ ^{hanc} psequi potes. vides hitarj
 interra raris et angustis m̄loas et m̄p̄s q̄ maalis d̄ hita.
 batur vastas solitudines interiectas. hosqz qui incolant
 terras nō mō interruptos ita esse / ut nichil inter p̄s ab.
 alijs ad alios manare possit. s̄ p̄m̄ obliquos. p̄m̄ in suā
 p̄s. p̄m̄ eā h̄ ad p̄s nobis stare / aquibz spectare caer.
 re nullam potes. **C**aeris aut eandē terrā q̄ q̄busdam re.
 duntam̄ et arcuandam̄ ^{fluuijs admo} angulis ^{angulis} Equibus quod maxime
 inter se inter diuisos / et caeli virtutibus ipsos ex utraqz p̄te
 submixtos obrugisse p̄uina vides / mediu aut illum et max.
 m̄ū solis ardore tereri. **Q**uo sunt habitabiles quoru au.
 stralis ille in quo qui insistant aduſa nobis vident vestigia
 nil ad n̄m̄ gerit. **H**ic aut alter subiectz aquiloni quē nicoli.
 Hic quoqz d̄p̄t̄ t̄d / cerne quā tenui vob p̄te attingat. **Q**uis em̄ terra que co.
 litur a nobis angustata d̄tibus. lateribus laior. pua q̄da
 insula est circumfusa illo mari. quod atlantiū. quod magnū

quod oceanum appellatis interas . num aut tunc aut ^{etiam} quae
 nam qui in tanto nomine ^{etiam} quae sit pueri vides ^{hic die fructus et}
 alius ^{etiam} notis quae terras / num aut tunc . aut quae nam . nomen ^{indomabile breuitate}
 uel casum huius quae etiam ^{etiam} insperare potuit uel allu gange ^{etiam}
 insuare . **Q**uid in reliquis orientis . aut ab eodem solis vltis ^{etiam}
 aut aquilonis uel austrae partibus tunc nomen audiet . ^{etiam} in by
 amputatis / coeternis profecto quibus in angustiis ^{etiam} nostra se gloria
 dilatare se velit . **I**psi aut qui de nobis loquuntur qua loquuntur
 diu . **Q**uin etiam si cupiat proles ^{etiam} illa futurorum hominum ^{etiam} demerere
 laudes ^{etiam} omnia quae nam ^{etiam} apud acceptas posteris ^{etiam} prodere in
 propter eluiones / ^{etiam} excisiones quae terrarum ^{etiam} quae accidere tempore
 coeternis nunc est . **N**on modo non aeterna set ne diuturna quidem
 gloriam assequi possumus . **Q**uid aut nunc est ab his qui ^{etiam} postea
 nascuntur ^{etiam} firmiter fore ^{etiam} dicitur cum ab his nullus fuerit qui
 ante nati sunt . ^{etiam} qui nec pauores et coeternos meliores fuerit
 viri / cum profertim apud eos ipsos a quibus audiri non ^{etiam} vult
 potest nemo vniquam ante memorari ^{etiam} assequi possit . **H**omines enim loqui
 laute etiam tantummodo solis id est vniquam asteri redire faciunt

hic olim huius qui
per mundum
vixit

Cum autem ad ^{punctu} idem vnde semel perfecta sunt civita astrae
dierunt eandemque ^{radis} partem ^{singulas} caeli ^{stellas} destruxerunt longis intervalis
retulerunt. tunc ille vere vertens ^{ans} animus ^{ent} appellari potest
in quo vixit dicere audeo audeo quod multa saecula hominum tenentur
namque ut olim deficere sol hominibus ^{reliqua} extinguitur usque est cum
romuli ^{reli} autem heri in ^{reli} patria ^{reli} in templo ^{reli} penitus penetravit / quoniam ab
eadem parte sol eodemque tempore defecerat. tunc signis omnibus
idem ad ^{diem} partem ^{diem} stellisque reuocatis ^{diem} expletum ^{diem} animus habeto / huius
quidem animi non dum ^{diem} vicesima ^{diem} partem ^{diem} satis esse ^{diem} quidam ^{diem} duo ^{diem} circa
si reditum in hunc locum desperaveris in que omnia sunt magnis
et ^{diem} instantibus ^{diem} viris. quoniam tandem est ista hominum gloria que ^{diem}

hic celesta gloriis
re demonstrat

tingere vixit ad unam animi partem exigua parte. igitur alta
spectare si voles atque hanc sedem et eternam querere. neque
te ^{delusio} hominibus ^{delusio} vulgi dederis nec in ^{delusio} primis ^{delusio} humanis ^{delusio} spem ^{delusio} po.
sueris ^{delusio} rerum ^{delusio} tuarum ^{delusio} suarum ^{delusio} oratione ^{delusio} illeribus ^{delusio} ipsa ^{delusio} virtus ^{delusio} trahat
ad ^{delusio} verum ^{delusio} deum ^{delusio} vixit ^{delusio} de te ^{delusio} alii ^{delusio} loquantur ^{delusio} ipsi ^{delusio} videant ^{delusio} si ^{delusio} loquitur
tu. sermo autem eius ille et angustis ^{delusio} finem ^{delusio} incigitur ^{delusio} huius ^{delusio} regio.
numquam vides nec ^{delusio} unquam ^{delusio} seculo ^{delusio} peruenis ^{delusio} fuit. et ^{delusio} obruitur

homi^{sequitur} interitu et obliuion^{et} posteritatis ²⁹ potinguit ^{que cum dicitur}
 esset / ego vero n^{ost} affucane / siquid bene m^oris de p^{ri}ca / q^ui li
 mes ad caeli aditum ^{p^unti} patet. quac^oq^{ue} apud^{ia} vestig^{is} missus
 patet et tuis. deori v^oro noⁿ defui / n^ut t^um / tanto p^{ri}mo ex
 posto emitar multo ^{auri} vigilantiq^{ue} // Et ille tu v^od emiteri et
 sic habeto te / noⁿ ee m^ortem set corpus hor. nec em tu id es
 que forma ista declarat. set mens ^{de} q^uo id est quidq^{ue} noⁿ ea
 figura que digito demonstrari p^ot. Deu te iⁿ sito ee ^{q^uo} sig^{na} de^u
 Deus est qui vige^t / qui sentit / qui meminit / qui p^{ro}videt
 qui o^mia regit et moderat^{ur} et mouet / hor corpus cui p^{ro}po.
 situs est q^ui hunc mundu^m ille p^{ri}nceps deus / et ut m^od^o
 ex quad^a p^{ar}te m^ortem p^{er}e deus eternus. si fragile id^o
 amq^{ue} sempiternus mouet. Nam quod semp^{er} mouet et
 nud est ^{ut a^udit^{ur} a^udit^{ur}} Quod aut^{em} affert motu^m alicui quod a^u ipsu^m agit^{ur}
 aliunde / q^ui finem h^{ab}et motus / v^{er}u^m di^u sine habeat n^one
 est Solum idem quod dese mouet / quia n^uiq^{uam} deseritur
 ase n^uq^{uam} ue moued quid^{am} desmit q^{uod} ee^t ceteris q^uo mo^{do}.

hic affertur aliquid
 volens significare
 v^{er}u^m di^u sine habeat n^one

uent) hoc fons hoc principiu est mouendi. **Q**uod aut
nulla est origo. Nam ex p^o orudt oia. **I**psum aut n^o
ex re alia nasci pot. **N**ec em ead principiu quod gignit
aliudde **Q**uod sic n^oq^z oritur nec oridit quide vnq^z (na p^o
apud extintid nec ipm dnafretur ab alio) nec ex se
aliud creabit. **S**iquid n^o est a principio aucta ori. Ita
fit ut motus principiu ex eo sit quod ipsum a se mouet
Paut nec nasci pot nec mori vel gndat ome caelum
omd qz na et qsttat. n^o est ne vnq^z vllam n^oafretur
qua ap^omo in pulsu moueat. **C**um pateat igit oetru
id ee quod a se moueat. quis est qui hanc naturam
aut ee tributam neget. **I**namq^z em e ome quod pulsu
agitur externo. **Q**uod aut aia e id motu sicutu interiore
et suo. Nam her est natura ppria ai atq^z uis, que si e vnq^z
ex ombus que spepe moueant. neq^z nata est, ee aerte
et eterna est. **H**anc tu ex ecce in optimis rebus sunt
aut optime me de salute p^oae quibus agitata et exorata.

nus amiq̄ velocius in hanc p̄cedem et donum sua p̄uolabit
^{si dicitur} ^{et p̄p̄terea dicitur}
 Id q̄ oīus facit si iā tū ad eam inclusus in corpore eminebit
^{in hunc} ^{ad q̄} ^{ma}
 foris et ea q̄ extra erunt contempland̄ q̄ max̄ si a corpore
^{in hunc} ^{ad q̄}
 abstrahat. Namq̄ eorū aī qui p̄ corpore voluptatibus
 dederunt earūq̄ p̄e q̄ ministros p̄bucit impulsūq̄ libi-
 dinū voluptatibus obediētes. Deorū et homī iura viola-
 uerunt. corporibus elapsi a terra ip̄az volitat̄ ner
^{relester} ^{stipis}
 in hunc locum nisi multis speculis reuertunt̄. Ille dixit
^{stipis}
 ego somno solutus sum.

~~Explicit foeliciter poesis tū h̄
 in somno stuporis~~